

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Быков А.В. Теоретические и прикладные проблемы функционирования национальных полицейских систем: дис.... докт. юрид. наук. М., 2008. С. 51.
2. Волынский А.Ф. Институт присяжных экспертов и современные тенденции развития организационных форм судебной экспертизы в социалистических странах. Вопросы судебной экспертизы (материалы конференции аспирантов и соискателей ЦНИИСЭ, март 1969 г.). М.: ЦНИИСЭ, 1969. С. 11.
3. Kopp I. Professor and Director, SKL. Organization and History of the member laboratories, 14th Meeting Linkoping 2002. The European Network of Forensic Science Institutes, 2002. P. 58.
4. Информационно-справочные материалы об экспертно-криминалистической службе Министерства внутренних дел Великобритании предоставлены советником Посольства Российской Федерации в Великобритании Б. Рудным в 2002 г. М. 157 с.
5. Article 74 of the German Code of Criminal Procedure. URL: <http://www.lexadin.ne/wlg/legis/nofr/eur/lxwedui.htm>.
6. Liavander Westea Concentration or Dispersion of Forensic Expertise. Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the desirability and opportunities for international standards, Thela Thesis, the Netherlands, 2000. P. 135–144.

УДК 343.9

ЗАСТОСУВАННЯ АЕРОФОТОЗЙОМКИ В ОГЛЯДІ МІСЦЯ ПОДІЇ В РАЗІ РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ

APPLICATION OF THE AEROPHOTOGRAPHY IN THE REVIEW OF THE PLACE OF THE EVENT AFTER CONSIDERATION OF VIOLATIONS OF THE SAFETY RULES WHEN PERFORMANCE OF WORKS WITH INCREASED DAMAGES

Спасенко К.О.,

*кандидат юридичних наук,**асистент кафедри криміналістики**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті розкрито особливості використання аерофотозйомки в огляді місця події у разі розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Акцентовано увагу на необхідності безвідкладного проведення огляду місця події, що продиктовано наявними особливостями паралельного розслідування порушень правил безпеки у порядку відомчої перевірки.

Ключові слова: огляд місця події, порушення правил безпеки, виконання робіт з підвищеною небезпекою, аерофотозйомка.

В статье раскрыты особенности использования аэрофотосъемки при осмотре места происшествия при расследовании нарушений правил безопасности во время выполнения работ с повышенной опасностью. Акцентируется внимание на необходимости безотлагательного проведения осмотра места происшествия, что продиктовано существующими особенностями параллельного расследования нарушений правил безопасности в порядке ведомственной проверки.

Ключевые слова: осмотр места происшествия, нарушение правил безопасности, выполнение работ с повышенной опасностью, аэрофотосъемка.

The article describes the features of using aerial photography during the inspection of the location of the event in violation of safety rules during work with increased danger. The emphasis is placed on the urgent need to conduct an overview of the place of the event, which is dictated by the existing features of a parallel investigation of violations in the order of departmental verification.

Key words: review of the place of the event, violations of safety rules, execution of work with increased danger, aerial photography.

Постановка проблеми. Огляд місця події у разі розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою є основною слідчою (розшуковою) дією. Перед слідчим постає проблема можливості реалізації повноважень, наданих йому законом, в умовах, що відрізняються від звичайної обстановки у його житті, а тому необхідність формування рекомендацій щодо застосування новітніх засобів криміналістичної техніки є актуальним та важливим в умовах постійного збільшення кількості випадків порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Враховуючи необхідність безвідкладного проведення огляду місця події цього виду злочину, слідчому варто використовувати різноманітні новітні технології, одним із напрямів застосування яких є використання безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА).

Стан опрацювання. Особливості розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою у своїх дослідженнях вивчали Л.Г. Бордюгов, М.О. Григор'єва, Г.С. Крайник, О.В. Таран та ін. Проте використання новітніх засобів у розслідуванні цієї

категорії злочинів досі залишається поза увагою дослідників, що й зумовило необхідність наукового аналізу цієї проблематики.

Метою статті є аналіз застосування аерофотозйомки в огляді місця події під час розслідування порушень правил безпеки у разі виконання робіт з підвищеною небезпекою.

Виклад основного матеріалу. Якість та повнота зібрання інформації під час огляду місця події, а також його вчасність є безпосередньою умовою успішності досягнення цілей, що стоять перед досудовим розслідуванням у цілому. Однак здебільшого слідчі, нехтуючи зазначеними вимогами, невчасно (а саме через значний проміжок часу) проводять огляд місця події або взагалі додають інформацію, яка була отримана від працівників Державної служби України з питань праці, що проводили розслідування. При цьому слід зазначити, що проведення огляду працівниками Державної служби України з питань праці має як негативні, так і позитивні сторони. Допомога слідчому у проведенні огляду місця події фахівцями, безумовно, дає можливість більш детально відновити картину злочину, але проведення непроцесу-

ального огляду самостійно працівниками цієї служби без участі слідчого може призвести до зміни обстановки, що ускладнить виявлення слідів, які виникли безпосередньо у процесі нещасного випадку, і можливість встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними.

В оцінюванні ситуації, коли слідчий огляд проводиться через значний проміжок часу, тому що невідкладний огляд проводився у порядку відомчого розслідування, вважаємо за доцільне приєднатися до позиції тих учених [1, с. 137], які негативно ставляться до такого стану речей. Слід зазначити, що недооцінка значення огляду місця події, посилення слідчого на те, що його вже було проведено в рамках відомчого розслідування і що його результатів достатньо, щоб скласти уяву про обставини події, звичайно ж, хибна практика, оскільки:

– інформація, зосереджена в акті огляду місця події, що складається у порядку, визначеному Постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. №1232 «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» [2], не має сили доказу на відміну від протоколу огляду місця події;

– у проведенні огляду місця події в порядку відомчого розслідування не встановлюються обставини, що підлягають доказуванню;

– зазначені дії впливають на можливість повного й об'єктивного проведення огляду слідчим у зв'язку зі знищенням слідів на місці події.

Варто підкреслити, що навіть у випадках попереднього проведення огляду в перебігу відомчого розслідування слідчий безпосередньо має здійснити огляд і з'ясувати всі обставини події, що відбулася. У цьому контексті влучною слід вважати думку М.О. Григор'євої стосовно того, що у проведенні огляду технічні інспектори не дотримуються вимоги процесуального законодавства, які є гарантією об'єктивності проведення огляду місця події [3, с. 156, 157].

Низький показник проведення огляду місця події викликаний не тільки фактичним небажанням слідчого отримати інформацію, а й насамперед недосконалістю нормативного регулювання зазначених робіт, що ускладнює процес збирання та аналізу інформації на місці події. Робота з підвищеною небезпекою – це робота в умовах впливу шкідливих та небезпечних виробничих чинників або така робота, де є потреба у професійному доборі, чи пов'язана з обслуговуванням, управлінням, застосуванням технічних засобів праці або технологічних процесів, що характеризуються підвищеним ступенем ризику виникнення аварій, пожеж, загрози життю, заподіяння шкоди здоров'ю, майну, довкіллю [4]. Тому фактичне знаходження будь-яких осіб на місцевості, де проводяться зазначені роботи, є небезпечним та незаконним.

Наведене підтверджується тим фактом, що особи, які допускаються до виконання робіт з підвищеною небезпекою, мають:

- 1) пройти відповідне навчання та/або стажування;
- 2) отримати дозвіл визначеного зразка;
- 3) володіти знаннями;
- 4) мати відповідний досвід роботи та володіти знаннями у фахових галузях;
- 5) пройти медичний огляд та не мати протипоказань;
- 6) інше.

Згідно з результатами анкетування слідчих у огляді використовувалися такі засоби фіксації: фотографування – у 77,78% проваджень, складання планів і схем – у 17,09%, відеозапис – у 5,13% проваджень [5, с. 125].

Одним із напрямів застосування новітніх технологій є використання безпілотних літальних апаратів. Відповідно до чинного законодавства України безпілотний літальний апарат ("Unmanned Aerial Vehicle", БПЛА, безпілотник, дрон) – це будь-який «літальний апарат», здатний ініціювати й підтримувати керований політ і навігацію без присутності людини на борту [6].

Застосування БПЛА продиктовано легкістю управління, швидкістю фіксації інформації, а також якістю того масиву інформації, який можна зібрати за їх допомогою, особливо, якщо це стосується розслідування порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Наявність небезпечних факторів, а також значних територій під час огляду місця події нівелюється фактично безмежними можливостями безпечного використання БПЛА.

Проте у науковій літературі існують напрями, які потрібно реалізовувати задля тактичного використання техніки у розслідуванні злочинів. Як влучно зазначає В.В. Білоус, в умовах глобального загострення терористичних загроз і перманентного зростання рівня традиційної для України злочинності, підвищення якості й ефективності діяльності з виявлення, розкриття, розслідування, судового розгляду злочинів і запобігання їм потребує невідкладного: 1) визначення місця безпілотних технологій у системі криміналістики; 2) визначення кола завдань криміналістики, наукових і прикладних функцій, які можуть бути виконані дистанційно за допомогою БПЛА; 3) визначення типів і видів БПЛА, які без жодних змін або за умови відповідної модернізації можуть сприяти виконанню як окремих завдань криміналістики, так і їх цілісних комплексів; 4) визначення або розроблення найбільш ефективних засобів нейтралізації (anti-drones) тих БПЛА, що можуть бути використані для вчинення кримінальних правопорушень або протидії розслідуванню (illegal drones); 5) розроблення тактики використання БПЛА для запобігання злочинності, а також під час проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій; 6) розроблення відповідного актуальним і перспективним викликом часу навчального курсу з криміналістичних основ використання безпілотних літальних апаратів, а також забезпечення належного оволодіння ним чинними і майбутніми працівниками органів кримінальної юстиції [7, с. 75].

Окрім того, фактичне використання криміналістичної техніки, хоча і має сформовані загальні положення задля використання у досудовому розслідуванні, має бути науково обґрунтовано. Рекомендації застосування таких засобів відрізняються залежно від фактичного злочину, що був скоєний. Так, у разі розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою, що відбулися шляхом порушення правил проведення вантажно-розвантажувальних робіт за допомогою машин і механізмів на відкритій місцевості, місце події (фактичне місце проведення робіт), наприклад, з розробки ґрунту і подальшого його вивезення, території огляду може досягати декількох тисяч квадратних метрів, що фактично унеможливує проведення повноцінного огляду місця події.

Застосування БПЛА у цьому разі дає можливість окреслити межі місця події, розташування техніки, виявити негативні обставини, що свідчать про інсценування порушення правил безпеки, прикриваючи інший злочин, приміром, розкрадання корупційного характеру, адже співставлення фактично виконаних робіт із задекларованими об'ємами вивезеного ґрунту, що були зазначені у подорожньому листі, можливо лише під час проведення огляду всієї території виконаних робіт. Звичайно, зазначена інформація не може використовуватися обмежено слідчим без застосування спеціальних знань, залучення спеціаліста, а також експерта.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що успішне проведення огляду місця події є базисом для об'єктивного розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою, а тому використання новітніх технічних засобів є необхідним для повного фіксування всіх обставин події. При цьому тактика проведення цієї слідчої (розшукової) дії має ситуативно зумовлений характер і може коригуватися слідчим залежно від виду робіт, що виконувались під час порушення правил безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беляева И.М. Практика и проблемы методики расследования преступлений, нарушающих безопасные условия труда: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Южно-Уральский государственный университет. Челябинск, 2006. 281 с.
2. Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: Пост. КМУ від 30.11.2011 р., №1232. / Офіц. вісн. України. 2011. № 94. Ст.64.
3. Григорьева М.А. Методика расследования нарушения правил безопасности при ведении строительных работ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Псков, 2011. 269 с.
4. Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою: Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15. / Офіц. вісн. України. 2005. № 8. Ст. 455.
5. Спасенко К.О. Методика розслідування порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків: Б. в., 2016. 214 с.
6. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1807. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
7. Білоус В.В. Безпілотні літальні апарати: інтегрованість у життєдіяльність суспільства й держави та використання в криміналістичній практиці. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 4, т. 2. С. 72–77.

УДК 343.98

ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ПРИПИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ВИРІШЕННІ ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

TECHNICAL-CRIMINALISTIC DEVICES OF CRIME SUPPRESSION AND THEIR ROLE IN THE SETTLEMENT OF PREVENTIVE TASKS

Томин С.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»*

У статті аналізуються наукові праці, які присвячені проблемам використання конкретних технічних приладів і пристроїв у профілактиці злочинів. На основі вивчення досягнень криміналістичної науки автор описує основні можливості сучасних пошукових приладів, засобів відео-, аудіоконтролю, охоронних систем, систем оперативного спостереження та сигналізації у вирішенні завдань припинення злочинів. За результатами дослідження робляться висновки щодо визначення поняття та завдань, які вирішуються відповідними технічними засобами.

Ключові слова: профілактика, технічні засоби, пошукові прилади, припинення злочинів, системи спостереження, охоронні системи.

В статье анализируются научные работы, посвященные проблемам использования конкретных технических приборов и устройств в профилактике преступлений. На основе изучения достижений криминалистической науки автор описывает основные возможности современных поисковых приборов, средств видео-, аудиоконтроля, охранных систем, систем оперативного наблюдения и сигнализации в решении задач пресечения преступлений. По результатам исследования делаются выводы по определению понятия и задач, решаемых соответствующими техническими средствами.

Ключевые слова: профилактика, технические средства, поисковые приборы, пресечение преступлений, системы наблюдения, охранные системы.

The article analyzes scientific works, devoted to the problems of using specific technical devices in crime prevention. Based on the study of the achievements of forensic science, the author describes the main capabilities of modern search instruments, video, audio monitoring, security systems, operational surveillance and signaling systems in solving crime suppression problems. Based on the results of the research, there are drawn conclusions about the definition of the concept and tasks that such technical devices do.

Key words: prevention, technical devices, search devices, crime suppression, surveillance systems, security systems.

Постановка проблеми. Розглядаючи технічні засоби профілактики кримінальних правопорушень, необхідно зазначити, що їх створення, використання та вдосконалення є предметом дослідження не тільки криміналістики, а й інших галузей наукових знань.

Однак це не перешкоджає використанню їх у профілактиці кримінальних правопорушень, а отже, зарахуванню їх до числа криміналістичних.

Такої думки дотримується більшість науковців-криміналістів. Наприклад, І.Я. Фрідман вважає, що як техніко-криміналістичні засоби профілактики злочинів можуть використовуватись усі засоби, розроблення, удосконалення та використання яких із метою запобігання злочинам можливі на базі науки криміналістики незалежно від джерела їх виникнення та початкової мети створення [1, с. 20]. Такої ж позиції дотримуються Р.С. Белкін та А.І. Вінберг [2, с. 70].

Стан опрацювання. На сучасному етапі розвитку наукового вчення про криміналістичну профілактику в юридичній літературі відсутнє єдине розуміння щодо поняття, природи та системи технічних засобів припинення кримінальних правопорушень.

На потребу дослідження цієї групи технічних засобів профілактики кримінальних правопорушень звертали увагу Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, М.Б. Ванчаков, Г.Г. Зуйков, І.І. Іванов, В.Я. Колдін, О.В. Косов, М.Ш. Махтаєв, М.В. Салтєвський та інші вчені.

А.І. Вінберг, досліджуючи проблеми використання зазначеної групи технічних засобів у запобіганні злочинам, вважав, що основними їхніми завданнями одночасно є припинення злочинів і створення умов, які сприяють швидкому виявленню злочинців [3, с. 23]. Такої ж позиції дотримується М.Ш. Махтаєв [4, с. 238].